

COMBATEREA CORUPȚIEI ÎN SECTORUL PRIVAT LA NIVEL INTERNAȚIONAL. UNELE ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND RĂSPUNDEREA PENALĂ A PERSOANEI JURIDICE ÎN ROMÂNIA

Drd. Cezarina PUREC-POPESCU (MORARU)
Universitatea Titu Maiorescu din București

Abstract

As we well know, a legal entity's criminal liability has been and remains a controversial issue and is of special interest both at the internal level of the Member States of the European Union, and at European level, several normative acts being adopted in this regard. Thus, on July 22nd, 2003, the Council of the European Union has adopted in Brussels the Framework Decision no. 568/2003 on combating corruption in the private sector¹, which abrogated the Joint Action no. 742/1998 adopted by the Council based on Art. K.3 of the Treaty on the European Union regarding the corruption in the private sector, in force as of December 31st, 1998².

The Council of the European Union has also provided the obligation for the European Commission to draft³ a report on the assessment of the extent to which the member states have adopted the required measures to comply with the Framework Decision no. 568/2003 on combating corruption in the private sector, the content of which shall be present in our approach.

Keywords: *member state, legal entity, active and passive corruption, private sector, corruption crimes.*

I. Considerații preliminare. Cadrul juridic general

Procesul de integrare și cooperare europeană a condus, printre altele, și la o creștere constantă și semnificativă a infracțiunilor transfrontaliere. În prezenta lucrare, ne îndreptăm atenția către o analiză succintă, dar relevantă, a demersurilor efectuate la nivel european în ceea ce privește infracțiunile legate de corupție apărute în sectorul privat la nivel internațional, în ceea ce privește răspunderea penală a persoanei juridice.

¹ Published in the Official Journal of the European Union, no. 192 of July 31st, 2003.

² Published in the Official Journal of the European Union, no. 358 of December 31st, 1998.

³ The European Commission is the executive body of the European Union, and is politically independent. It is responsible with drafting proposals for new legislative acts and with implementing the decisions of the European Parliament and Council of the EU. Please see https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_ro.

Astfel, pentru „crearea unei politici globale de luptă împotriva corupției”⁴, Consiliul Uniunii Europene⁵ a adoptat la Bruxelles, la data de 22 decembrie 1998, în temeiul art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, *Acțiunea comună nr. 742/1998 privind corupția în sectorul privat*⁶ care definește „corupția pasivă în sectorul privat”⁷, „corupția activă în sectorul privat”⁸, „răspunderea persoanelor juridice”⁹, „sanctiuni pentru persoanele juridice” etc., instituind, totodată, în sarcina statelor membre obligația luării măsurilor necesare pentru ca o persoană juridică să răspundă penal în sensul celor statuate prin „acțiunea comună”.

⁴ Recomandarea nr. 6 din Planul de acțiune de combatere a crimei organizate din 28 aprilie 1997, publicată JO C 251, 15.08.1997, p. 1.

⁵ Reprezintă guvernele statelor membre ale UE, adoptă legislația europeană și coordonează politica UE; a se vedea https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_ro.

⁶ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 358 din 31 decembrie 1998.

⁷ Potrivit art. 2 din *Acțiunea comună nr. 742/1998*, „1. În sensul prezentei acțiuni comune, reprezintă **corupție pasivă în sectorul privat** acțiunea deliberată a unei persoane care, în cursul activităților sale de afaceri, direct sau printr-un intermediar, solicită sau primește un beneficiu necuvenit de orice fel sau acceptă promisiunea unui astfel de beneficiu pentru sine sau pentru un terț, pentru a executa sau a nu executa o acțiune, constituind o încălcare a îndatoririlor sale.

2. Sub rezerva art. 4 alin. (2), fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a garanta că acel tip de comportament prevăzut la alin. (1) reprezintă o infracțiune. Aceste măsuri acoperă de minimis conduita care implică sau ar putea implica distorsionarea concurenței, cel puțin în cadrul pieței comune, și care are sau ar putea avea drept rezultat provocarea de daune economice altora prin acordarea sau execuția neconformă a unui contract”.

⁸ Potrivit art. 3 din *Acțiunea comună nr. 742/1998*, „1. În sensul prezentei acțiuni comune, reprezintă **corupție activă în sectorul privat** acțiunea premeditată a oricui promite, oferă sau dă, direct sau printr-un intermediar, un beneficiu necuvenit de orice fel unei persoane, pentru aceasta sau pentru un terț, în decursul activităților de afaceri ale acelei persoane pentru ca persoana respectivă să execute sau să nu execute o acțiune, care să constituie o încălcare a îndatoririlor acesteia.

2. Sub rezerva art. 4 alin. (2), fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a garanta că acel tip de comportament prevăzut la alin. (1) reprezintă o infracțiune. Aceste măsuri acoperă de minimis conduita care implică sau ar putea implica denaturarea concurenței, cel puțin în cadrul pieței comune, și care are sau ar putea avea drept rezultat provocarea de daune economice altora prin acordarea sau execuția neconformă a unui contract”.

⁹ Potrivit art. 5 din *Acțiunea comună nr. 742/1998*, „1. Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a garanta că persoanele juridice pot fi trase la răspundere pentru corupție activă de tipul celei prevăzute la art. 3 comisă în beneficiul acestor de către orice persoană, care acționează fie individual, fie ca parte a unui organ al persoanei juridice, care deține o poziție de conducere în cadrul persoanei juridice, pe baza:

- unei puteri de reprezentare a persoanei juridice, sau
- unei autorități de a lua decizii în numele persoanei juridice, sau
- unei autorități de a exercita controlul în cadrul persoanei juridice, precum și pentru implicarea în calitate de complici sau instigatori la comiterea unei asemenea infracțiuni.

2. În afara cazurilor prevăzute la alin. (1), fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a garanta că o persoană juridică poate fi trasă la răspundere când lipsa supravegherii sau controlului de către o persoană prevăzută la alin. (1) a făcut posibilă comiterea unui act de corupție activă de tipul prevăzut la art. 3 în beneficiul acelei persoane juridice de către o persoană de sub autoritatea sa.

3. Răspunderea unei persoane juridice conform alin. (1) și (2) nu exclude procedurile penale împotriva persoanelor fizice care sunt implicate în calitate de făptași, instigatori sau complici la corupție activă”.

Este de remarcat faptul că nu a existat niciun raport privind transpunerea în legislația națională a acestei acțiuni comune de către statele membre.

În continuare, amintim că, la data de 22 iulie 2003, la Bruxelles, Consiliul Uniunii Europene a adoptat *Decizia-cadru nr. 568/2003 privind combaterea corupției în sectorul privat*¹⁰ care a abrogat Acțiunea Comună 98/742/JAI¹¹ și a reprezentat, în realitate, o formă îmbunătățită a cadrului legislativ european privind combaterea corupției în sectorul privat¹².

Prin urmare, concluzionăm că, de-a lungul timpului, Uniunea Europeană și-a consolidat și priorizat obiectivul său de a fi angajată, pe lângă răspunderea penală a persoanelor fizice, și răspunderea penală a persoanelor juridice în cazul săvârșirii unor infracțiuni de corupție în interesul acestora de către orice persoană, acționând individual sau în calitate de membru al unui organism al persoanei juridice în cauză sau care îndeplinește o funcție de conducere în cadrul acesteia.

O particularitate a legislației europene în ceea ce privește răspunderea persoanei juridice, pe care o regăsim, de altfel, transpusă și în legislația penală a statului român, vizează noțiunea de „*persoană juridică*”, în sensul că aceasta reprezintă „*orice entitate care are acest statut în temeiul legislației naționale aplicabile, cu excepția statelor sau a altor organisme publice în exercitarea prerogativelor de putere publică și a organizațiilor internaționale publice*”¹³.

¹⁰ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 192 din 31 iulie 2003.

¹¹ A se vedea art. 8 din Decizia-cadru nr. 568/2003 privind combaterea corupției în sectorul privat.

¹² Potrivit art. 2 din Decizia-cadru nr. 568/2003 privind combaterea corupției în sectorul privat, cu denumirea marginală „*Corupția activă și pasivă din sectorul privat*”, „(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru ca actele menționate în continuare, săvârșite cu intenție în cadrul activităților profesionale, să fie considerate infracțiuni:

(a) faptul de a promite, de a oferi sau de a da, direct sau prin intermediul unui terț, unei persoane care exercită o funcție de conducere sau o activitate de orice fel pentru o entitate din sectorul privat, un avantaj nemeritat de orice natură, pentru ea însăși sau pentru o terță persoană, cu scopul ca această persoană să îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui act, cu încălcarea obligațiilor sale;

(b) faptul că o persoană, în exercitarea unei funcții de conducere sau a unei activități, sub orice formă, pentru o entitate din sectorul privat, solicită sau primește, direct sau prin intermediarul unui terț, un avantaj nemeritat de orice natură, pentru ea însăși sau pentru o terță persoană, sau faptul de a accepta promiterea unui asemenea avantaj cu scopul de a îndeplini sau de a se abține de la îndeplinirea unui act, cu încălcarea obligațiilor sale.

(2) Alineatul (1) se aplică activităților profesionale din sfera entităților cu scop lucrativ sau fără scop lucrativ.

(3) Un stat membru poate să declare că va limita domeniul de aplicare a alineatului (1) la actele care implică, sau ar putea implica, o denaturare a concurenței în ceea ce privește achiziționarea de bunuri sau de servicii comerciale.

(4) Declarațiile menționate la alineatul (3) sunt comunicate Consiliului la momentul adoptării prezentei decizii-cadru și sunt valabile pentru o durată de cinci ani începând de la data de 22 iulie 2005.

(5) Consiliul reexaminează prezentul articol în timp util, înainte de 22 iulie 2010, pentru a stabili dacă declarațiile făcute în conformitate cu alineatul (3) pot fi reînnoite”.

¹³ A se vedea art. 1, cu denumirea marginală „*Definiții*” din Decizia-cadru nr. 568/2003 privind combaterea corupției în sectorul privat și art. 135 din Codul penal român.

Cu alte cuvinte, de la principiul răspunderii penale a persoanei juridice sunt reglementate și excepții care vizează „anumite persoane juridice de drept public”¹⁴, care vor fi amintite în cuprinsul lucrării.

Totodată, apreciem util a referi și cu privire la Convenția împotriva corupției din 09.12.2003¹⁵ a Organizației Națiunilor Unite¹⁶ prin care statele semnatare, preocupate de problemele generate de fenomenul corupției, reglementează cu caracter general principiile răspunderii penale a persoanelor juridice¹⁷.

În concluzie, apreciem că se impune a fi subliniată importanța deosebită acordată în mod constant de către Uniunea Europeană combaterii corupției atât în sectorul public, cât și în sectorul privat, fenomen global care afectează statul de drept și reprezintă un real impediment în dezvoltarea în condiții firești a economiei atât la nivel național, cât și internațional, context în care amintim și următoarele demersuri europene: Directiva nr. 42/2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană¹⁸, Directiva nr. 1673/2018 privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor¹⁹ etc.

II. Concluziile²⁰ raportului Comisiei Europene către Parlamentul European și Consiliu privind evaluarea gradului în care statele membre au adoptat măsurile necesare pentru a se conforma Deciziei-cadru 2003/568/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind combaterea corupției în sectorul privat²¹

Plecând de la scopul care stă la baza adoptării deciziei-cadru, Comisia Europeană a notat că statele membre ale Uniunii Europene au obligația de a prevedea în legislația penală națională următoarele fapte care constituie infracțiuni:

¹⁴ A. Jurma, *Persoana juridică – subiect al răspunderii penale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 124.

¹⁵ Publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 903 din 5 octombrie 2004.

¹⁶ <https://www.mae.ro/node/1587>.

¹⁷ Convenția împotriva corupției din 09.12.2003 a Organizației Națiunilor Unite prevede în art. 26, cu denumirea marginală „Răspunderea persoanelor juridice” următoarele:

„1. Fiecare stat parte adoptă măsurile necesare, conform principiilor sale juridice, pentru a stabili răspunderea persoanelor juridice care participă la infracțiunile stabilite conform prezentei convenții.

2. Sub rezerva principiilor juridice ale statului parte răspunderea persoanelor juridice poate fi penală, civilă sau administrativă.

3. Această răspundere nu aduce atingere răspunderii penale a persoanelor fizice care au săvârșit infracțiunile.

4. Fiecare stat parte veghează, în mod special, ca persoanele juridice trase la răspundere conform prezentului articol să facă obiectul sancțiunilor eficace, proporționale și de descurajare, de natură penală sau nepenală, inclusiv al sancțiunilor bănești”.

¹⁸ Adoptată la Bruxelles la data de 3 aprilie 2014 de către Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene și publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 127 din 29 aprilie 2014.

¹⁹ Adoptată la Strasbourg la data de 23 octombrie 2018 de către Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene și publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 284 din 12 noiembrie 2018.

²⁰ Poate fi consultat la următoarea adresă: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A52019DC0355>.

²¹ Denumită, în continuare, „decizia-cadru”.

„(a) faptul de a promite, de a oferi sau de a da, direct sau prin intermediul unui terț, unei persoane care exercită o funcție de conducere sau o activitate de orice fel pentru o entitate din sectorul privat, un avantaj nemeritat de orice natură, pentru ea însăși sau pentru o terță persoană, cu scopul ca această persoană să îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui act, cu încălcarea obligațiilor sale;

(b) faptul că o persoană, în exercitarea unei funcții de conducere sau a unei activități, sub orice formă, pentru o entitate din sectorul privat, solicită sau primește, direct sau prin intermediarul unui terț, un avantaj nemeritat de orice natură, pentru ea însăși sau pentru o terță persoană, sau faptul de a accepta promiterea unui asemenea avantaj cu scopul de a îndeplini sau de a se abține de la îndeplinirea unui act, cu încălcarea obligațiilor sale”²².

Astfel, la data de 26.07.2019, la Bruxelles, Comisia Europeană a întocmit cel de-al treilea raport²³ privind reformele adoptate de statele membre în domeniul dreptului penal cu implicații directe asupra cooperării polițienești și al cooperării judiciare internaționale și europene în materie penală, respectiv asupra consolidării securității justiției la nivelul Uniunii Europene.

Preliminar, Comisia Europeană a arătat că prezentul raport nu vizează Regatul Unit²⁴, având în vedere că la data de 1 septembrie 2014 acest stat a făcut aplicarea dispozițiilor prevăzute de art. 10 alin. 4 din Protocolul nr. 36 anexat la tratate²⁵, renunțând la transpunerea pe plan intern a obligațiilor prevăzute în decizia-cadru.

În cuprinsul raportului, Comisia Europeană a arătat că evaluarea a vizat un singur criteriu, respectiv dacă statele membre au reglementat în legislația națională dispozițiile deciziei-cadru.

Astfel, deși Comisia Europeană a făcut o analiză amplă și detaliată cu privire la aceste aspecte, în cadrul acestui capitol ne propunem să prezentăm, pe scurt, doar concluziile raportului din perspectiva nivelului de transpunere a deciziei-cadru de către statele membre.

Prin urmare, arătând că o deosebită importanță o reprezintă articolele 2-7 din decizia-cadru, Comisia Europeană a susținut, în principiu, că statele membre și-au îmbunătățit considerabil legislația penală națională de la întocmirea raportului precedent, respectiv din anul 2011, limitele sancțiunilor introduse în codurile penale naționale respectând pragurile minime prevăzute în decizia-cadru, chiar dacă o parte din dispozițiile deciziei-cadru s-au dovedit a fi „dificil de pus în aplicare în unele state membre”²⁶.

²² A se vedea art. 2 alin. (1) din decizia-cadru.

²³ Comisia Europeană a întocmit rapoarte privind punerea în aplicare a dispozițiilor deciziei-cadru și în anii 2007 și 2011.

²⁴ Regatul Unit a părăsit Uniunea Europeană la 31 ianuarie 2020, la miezul nopții (CET), când a intrat în vigoare acordul de retragere.

²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12008M/PRO/36:RO:HTML>.

²⁶ Paragraful 3 din cadrul capitolului destinat concluziilor din cadrul raportului Comisiei Europene.

În concluzie, făcând trimitere la anii raportați, Comisia Europeană a reținut că s-au înregistrat „foarte puține condamnări” privind corupția în sectorul privat.

Totodată, a arătat că va sprijini în continuare statele membre „în transpunerea, punerea în aplicare și asigurarea respectării legislației UE la un nivel satisfăcător”.

III. Unele aspecte teoretice și practice privind răspunderea penală a persoanei juridice în România

După cum bine știm, răspunderea penală a persoanei juridice este reglementată ca atare în Codul penal român în vigoare²⁷ și este prevăzut *expressis verbis* de către legiuitor că nu este exclusă răspunderea persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea faptei în cazul în care este antrenată răspunderea penală a persoanei juridice²⁸.

De asemenea, apreciem util a reaminti că nu orice persoană juridică poate răspunde penal, excepții de la regulă fiind reglementate de legiuitor și privesc „anumite persoane juridice de drept public”²⁹, respectiv statul, autoritățile publice și, în anumite cazuri, instituțiile publice.

Ca regulă generală, reținem că răspunderea penală a unei persoane juridice poate interveni pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate al acesteia, în interesul ori în numele persoanei juridice³⁰.

În continuare, ne propunem ca prin prezenta cercetare juridică să evidențiem succint unele interpretări teoretice și jurisprudențiale privind răspunderea penală a persoanei juridice pentru săvârșirea unor infracțiuni de corupție, fără ca acest demers să fie considerat unul exhaustiv din această perspectivă.

Astfel, sub un prim aspect, notăm faptul că legiuitorul român a dedicat un capitol³¹ întreg infracțiunilor de corupție, regăsindu-se incriminate, în acest sens, în Codul penal român următoarele infracțiuni de corupție: luarea de mită, darea de mită, traficul de influență, cumpărarea de influență, fapte săvârșite de către membrii instanțelor de

²⁷ Potrivit art. 135 din Codul penal, cu denumirea marginală „Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice”, „(1) Persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice.

(2) Instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat.

(3) Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte”.

²⁸ T. Toader (coordonator), *Codex penal. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*, vol. IV, Ed. C.H. Beck, București, 2018, p. 806.

²⁹ A. Jurma, *Persoana juridică – subiect al răspunderii penale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 124.

³⁰ A. Boroi, S. Anghel, *Fișe de drept penal pentru admiterea în magistratură și avocatură*, ed. a IV-a, Ed. Hamangiu, București, 2018, p. 287.

³¹ Capitolul I, denumit „Infracțiuni de corupție”, din Titlul V, „Infracțiuni de corupție și de serviciu”, din Partea specială a Codului penal român din 2009, publicat din Monitorul Oficial, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009 și intrat în vigoare de la 1 februarie 2014.

arbitraj sau în legătură cu aceștia, fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia.

Totodată, remarcăm faptul că legiuitorul român nu s-a limitat la incriminarea faptelor de corupție doar în Codul penal, ci a adoptat și legi speciale care să constituie instrumente utile și eficiente în lupta contra corupției, precum și pentru prevenirea acestui fenomen.

În acest sens, amintim Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție³², Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției³³, Legea nr. 161/2005 privind stabilirea unor măsuri pentru prevenirea și combaterea corupției în cadrul Ministerului Administrației și Internelor³⁴ etc.

Dintre ultimele modificări/noutăți legislative privind fenomenul corupției, amintim Legea nr. 235/2019 pentru ratificarea Acordului de cooperare dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii corupției, semnat la 19 decembrie 2018 la Chișinău³⁵ și Legea nr. 283/2020 privind modificarea Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție și pentru dispunerea altor măsuri de transpunere a Directivei (UE) 2017/1.371 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal³⁶.

Din această perspectivă, concluzionăm prin a remarca o preocupare continuă a legiuitorului național de a dezvolta și consolida cooperarea europeană în domeniul prevenirii și combaterii corupției.

Sub un al doilea aspect, urmare a cercetării juridice pendinte, a reieșit că răspunderea penală a persoanei juridice rămâne în continuare controversată, indiferent că ne raportăm la răspunderea penală a acesteia în cazul săvârșirii unor infracțiuni de corupție sau a altor infracțiuni din cele prevăzute de legislația națională.

Astfel, conform doctrinei, în ceea ce privește infracțiunea de *luare de mită* prevăzută de art. 289 din Codul penal, s-a opinat, pe de o parte, că autor al acestei infracțiuni poate fi și o persoană juridică, nu doar o persoană fizică³⁷, deoarece dispozițiile prevăzute de art. 175 din Codul penal permit angajarea răspunderii

³² Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 219 din 18 mai 2000, modificată.

³³ Publicată din Monitorul Oficial, Partea I, nr. 279 din 21 aprilie 2003, modificată.

³⁴ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 476 din 6 iunie 2005.

³⁵ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 992 din 10 decembrie 2019, în vigoare de la 13 decembrie 2019.

³⁶ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1199 din 9 decembrie 2020, în vigoare de la 12 decembrie 2020.

³⁷ A. Boroi, S. Anghel, *Fișe de drept penal pentru admiterea în magistratură și avocatură*, ed. a IV-a, Ed. Hamangiu, București, 2018, p. 488.

penale a persoanei juridice ca autor al infracțiunii de luare de mită³⁸ în anumite condiții³⁹, iar, pe de altă parte, s-a opinat că o persoană juridică nu poate răspunde penal ca autor pentru săvârșirea infracțiunii de luare de mită, întrucât aceasta nu poate avea calitatea de funcționar public sau privat în sensul normelor penale în vigoare, motiv pentru care persoana juridică poate răspunde penal pentru săvârșirea acestei infracțiuni „numai în calitate de participant sub forma instigării sau complicității”⁴⁰.

În ceea ce privește săvârșirea infracțiunii corelative, respectiv cea de dare de mită, observăm că nu există opinii doctrinare contradictorii relativ la antrenarea răspunderii penale a persoanei juridice, chiar și practica judiciară statuând în acest sens⁴¹.

Referindu-ne la răspunderea penală a persoanei juridice și în cazul săvârșirii unor infracțiuni care nu fac parte din categoria infracțiunilor de corupție, notăm faptul că Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a pronunțat, de-a lungul timpului, mai multe decizii prin care a statuat cu privire la anumite chestiuni controversate relativ la răspunderea penală a persoanei juridice.

În acest sens, amintim decizia nr. 1/2016⁴² din 13.01.2016, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, prin care s-a stabilit că „întreprinderea individuală, formă de activitate economică organizată de întreprinzătorul persoană fizică în temeiul dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2008, nu are calitatea de persoană juridică și, prin urmare, nu poate răspunde penal în condițiile prevăzute de art. 135 din Codul penal”.

De asemenea, reținem că, prin decizia nr. 25/2015 din 8 iulie 2015, Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a stabilit că „subiect activ al infracțiunii prevăzute de art. 16 din Legea nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare, poate fi orice persoană fizică sau juridică”⁴³.

Prin decizia nr. 217/A din 16 iulie 2014, Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția penală a statuat că „asociația constituită potrivit dispozițiilor legale privitoare la asociații și fundații, ca persoană juridică, răspunde penal pentru infracțiunea împotriva intereselor

³⁸ G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L.V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.M. Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 885.

³⁹ Infracțiunea de luare de mită este săvârșită în realizarea obiectului de activitate al persoanei juridice, în interesul ori pe seama acesteia.

⁴⁰ Despre răspunderea penală a persoanei juridice, în calitate de autor, în cazul săvârșirii infracțiunii de luare de mită, a se vedea C. Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială II. Curs tematic*, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2020, în Biblioteca juridică *legalis.ro* (www.legalis.ro), accesat la data de 25.02.2021.

⁴¹ G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L.V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.M. Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 905.

⁴² Publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 138 din 23 februarie 2016.

⁴³ Publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 860 din 18 noiembrie 2015.

financiare ale Uniunii Europene prevăzută în art. 181 din Legea nr. 78/2000, constând în depunerea de documente false la Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură de către vicepreședintele asociației, în interesul și în numele acesteia, pe baza cărora asociația a obținut ilegal ajutoare finanțate din Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA)”⁴⁴.

Totodată, reținem că persoana juridică a fost condamnată și pentru săvârșirea infracțiunii de *bancrută frauduloasă* prevăzută de art. 241 alin. (1) lit. b) din Codul penal⁴⁵.

În acest sens, amintim decizia nr. 248/A din 2 iulie 2015, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția penală⁴⁶, prin care s-a reținut că „societatea profesională cu răspundere limitată, ca formă de exercitare a profesiei de practician în insolvență cu personalitate juridică, desemnată administrator judiciar în procedura insolvenței, răspunde penal pentru infracțiunea de *bancrută frauduloasă săvârșită de reprezentantul său, în realizarea obiectului de activitate al societății desemnate administrator judiciar în procedura insolvenței*”. Prin această hotărâre s-a reținut, deopotrivă, faptul că „dacă un reprezentant al societății profesionale cu răspundere limitată, desemnată administrator judiciar în procedura insolvenței, săvârșește infracțiunea de *bancrută frauduloasă prevăzută în vechile dispoziții ale art. 143 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 85/2006, care au corespondent în art. 241 alin. (1) lit. a) C. pen., în realizarea obiectului de activitate al societății, iar un alt reprezentant al acesteia săvârșește infracțiunea de *bancrută frauduloasă prevăzută în vechile dispoziții ale art. 143 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 85/2006, care au corespondent în art. 241 alin. (1) lit. b) C. pen., în realizarea obiectului de activitate al societății, societatea profesională cu răspundere limitată - persoană juridică desemnată administrator judiciar în procedura insolvenței - răspunde penal pentru două infracțiuni de *bancrută frauduloasă, aflate în concurs real de infracțiuni*”.**

IV. Concluzii

În concluzie, sub un prim aspect, apreciind că fenomenul corupției afectează în mod evident economia națională și mondială, reținem faptul că legiuitorul național face demersuri constante pentru adoptarea unei legislații de combatere a corupției, respectiv de îmbunătățire a legislației existente, prin crearea și aplicarea unui cadru juridic apropiat standardelor europene, chiar dacă nici la acest moment legislația națională nu transpune întru totul reglementările europene.

⁴⁴ Publicată pe www.scj.ro.

⁴⁵ Potrivit art. 241 din Codul penal, cu denumirea marginală „*Bancrută frauduloasă*”, „(1) *Fapta persoanei care, în fraudă creditorilor:*

a) falsifică, sustrage sau distruge evidențele debitorului ori ascunde o parte din activul averii acestuia;

b) înfățișează datorii inexistente sau prezintă în registrele debitorului, în alt act sau în situația financiară sume nedatorate;

c) înstrăinează, în caz de insolvență a debitorului, o parte din active se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(2) *Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate*”.

⁴⁶ Publicată pe www.scj.ro.

Sub un al doilea aspect, constatăm că răspunderea penală a persoanei juridice este controversată nu doar în ceea ce privește infracțiunile de corupție, ci și în cazul altor categorii de infracțiuni, motiv pentru care apreciem că legiuitorul național ar trebui să intervină legislativ și să reglementeze în mod clar și fără echivoc răspunderea penală a persoanei juridice, întrucât adeseori dispozițiile legale sunt dificil de aplicat în practică.

V. Bibliografie

A. Acte normative naționale și instrumente juridice internaționale

- Acțiunea comună nr. 742/1998 privind corupția în sectorul privat, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 358 din 31 decembrie 1998;
- Decizia-cadru nr. 568/2003 privind combaterea corupției în sectorul privat, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. 192 din 31 iulie 2003;
- Directiva nr. 42/2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, adoptată la Bruxelles la data de 3 aprilie 2014 de către Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene și publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 127 din 29 aprilie 2014;
- Directiva nr. 1673/2018 privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor, adoptată la Strasbourg la data de 23 octombrie 2018 de către Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene și publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 284 din 12 noiembrie 2018;
- Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 219 din 18 mai 2000, modificată;
- Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 279 din 21 aprilie 2003, modificată;
- Legea nr. 161/2005 privind stabilirea unor măsuri pentru prevenirea și combaterea corupției în cadrul Ministerului Administrației și Internelor, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 476 din 6 iunie 2005;
- Legea nr. 235/2019 pentru ratificarea Acordului de cooperare dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii corupției, semnat la 19 decembrie 2018 la Chișinău, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 992 din 10 decembrie 2019, în vigoare de la 13 decembrie 2019;
- Legea nr. 283/2020 privind modificarea Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție și pentru dispunerea altor măsuri de transpunere a Directivei (UE) 2017/1.371 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1199 din 9 decembrie 2020, în vigoare de la 12 decembrie 2020.

B. Tratatе, cursuri, monografii

- G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L.V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.M. Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 409;
- A. Jurma, *Persoana juridică – subiect al răspunderii penale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010;
- T. Toader (coordonator), *Codex penal. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*, vol. IV, Ed. C.H. Beck, București, 2018;
- A. Boroi, S. Anghel, *Fișe de drept penal pentru admiterea în magistratură și avocatură*, ed. a IV-a, Ed. Hamangiu, București, 2018;
- C. Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială II. Curs tematic*, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2020, în Biblioteca juridică *legalis.ro* (www.legalis.ro), accesat la data de 25.02.2021.

C. Resurse bibliografice pe Internet

- www.scj.ro
- www.legalis.ro
- <https://eur-lex.europa.eu/LexUriSero/LexUriSero.do?uri=CELEX:12008M/PRO/36:RO:HTML>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A52019DC0355>
- <https://www.mae.ro/node/1587>
- https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_ro
- https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_ro